

Het gaat de
terk zou vra-
een politieke
rechtstreeks
Z de politiek
chtling Z—A
naal niets en

traag weten,
v. d. Vaart
geschaft. En
en kerkelijke
e eerlijkheid.
K. S.

ENVERVOL-

agen van het
keizer-filosof

overgegeven
jegens vriend

er, alles weg-
l van uiterst
dend wereld-

marcomannen
roef van wat

onzen Vader
ek de kunst-
og te kunnen

peinzer, een
rend patiënt,

Marcus einde-
t twee jaren
is zijn aan-
Daar, midden
rijksgronden,
dus geeft de
het barbaren-

werk, dat tot
ienlijk, onop-
delchzelf", een
die, midden
soof oprispen
Hoe vreemd
je heeft wel-

reldroem ge-

kelijkheid of
oef het door-
kenen stijl.

ur heeft, en
ernst van een
rugten en de
ensdoel meer
orden van de
wa.

kt voor velen

In de eerste
ed en tranen
dogmata wil
ok het telkens
goedheid des
M.A.; „daar-
altijd wellen
(VII, 59).

t tusschen de

t geloof van

d der wereld

ontein in het

ven (Joh. 4).

nde of liefde.

sch opgezette

gaat uit van

zichzelf, om

naar vreemd.

vrijheid wil

en macht ge-

noch kwaad?

bewondering

r voege: „In

onze macht,

vattingen, ons

woord: onze

macht staan

voord: al wat

t nu in onze

inderd, onbe-

is zwak, on-

men zich, om

de fundamen-

ij maakt van

onbestaanbaar

goisame op en

en het filoso-

e Stoa in M.

een leven van

ger plan dan

den omgang met zijn medemenschen huldigde: „hen wel te doen, ze te dulden en ze te mijden”¹⁾.

Onder dezen zachtmoedigen keizer nu zijn Christenen mishandeld, terecht gesteld, voor de beesten geworpen in verschillende streken des rijks, o.a. in Klein-Azië en in Gallië (Lyon, Vienna). Van meer dan één proces zijn ons acta overgeleverd, die we moeilijk zonder ontroering kunnen lezen: aan de eene zijde een soms zeer correct, maar steeds onverbiddelijk magistraat; tegenover hem eenige schamele lieden wier eenige misdaad is, dat ze het 'Christianus sum' uitspreken en bewijzen. Menschen, die weigerden offers te brengen op heidensche altaren of te zweren bij den genius van Caesar en dies als staatsvijanden werden beschouwd en gestraft. Dwazen in het oog der wereld. Terwijl andere mysteriereligijs hen tot zich noodigden, die zich rein wisten van schuld, beloofden de Christenen, dat de poorten van hun Godsrijk zich zouden openen voor zondaars en dwazen. Zoo spotte het Heldendom. Maar deze zoekers van een beter vaderland wisten, dat God Zich niet schaamde hun God genaamd te worden.

Sommige humanistisch denkende bewonderaars van Marcus Aurelius' dagboek verwonderden zich over de inconsequentie, die een zoo nobelvoelend mensch onschuldig Christenbloed vergieten deed.

Om die te verzachten merkt de een op, dat men hier eigenlijk niet van Christenvervolg moet spreken, omdat er slechts sprake was van wetshandhaving. Dit laatste is, hoe weinig het voor deze quaestie bewijst, op zichzelf juist. Al moeten we er aanstonds aan toevoegen, dat een rescript van M. Aurelius zelf, dat met straffen dreigde allen, die 'de spoedig opgewonden gemoederen der menigte door waangeloof met angst vervulden' ook de Christenen trof²⁾.

Een ander meent: niets is minder waar dan dat Marcus de Christenen zou hebben gehaat en vervolgd. Integendeel: de eenige plaats in zijn dagboek (XI, 3), waar we van hen gewag vinden gemaakt, en wel op minachtenden toon, ziet er naar uit, alsof ze later is ingevoegd. En verschillende andere, die hen weliswaar niet met name aanduiden, laten een verklaring toe, welke veeleer op een vriendelijke gezindheid jegens de belijders van het nieuwe geloof wijst³⁾.

Wat zullen we hiertoe zeggen? Dergelijke kunststukjes van uitlegkunde danken hun ontstaan aan een niet kunnen, of willen, zien van den tusschen Christendom en Stoa gapenden afgrond. Men kan het ook zoo uitdrukken: aan een hedendaagsch Christendom zonder Christus.

Veel liever, en beter, luisteren we naar hen, die de tegenstelling waarvan sprake was, helder inzien. We denken b.v. aan een schrijver als Walter Görlitz (Marc. Aurel., Kaiser und Philosoph⁴⁾), die een geheel anderen weg inslaat. Een leer als die van den Apostel Paulus, zoo betoogt hij ongeveer, welke de muren van het wereldgebouw der klassieke schoonheid sloopen ging, moest den keizer te allen tijde innerlijk vreemd blijven, ja hem gevaarlijk schijnen voor den staat. En daarom is het, dat zijn scherpe resoluties tegen de aanhangers der leer wel verre van in strijd te zijn met zijn levenshouding daar van veeleer de logische consequentie waren. Immers het welzijn der gemeenschap van het imperium Romanum, met zijn staatsgoden en met zijn keizercultus, ging hem boven alles. Als filosoof was hij de overtuiging toegedaan, dat de individu, niets zijnde buiten de gemeenschap, nooit tegen haar in mag gaan. Jeder geestelijk en zedelijk individualisme is vloekwaardig. Nooit ofte nimmer mag de individu zich onttrekken aan de eischen, welke de gemeenschap hem stelt. Waagt hij het toch, zoo sluit hij zichzelf buiten haar grenzen.....

We deelen de meening van dezen schrijver, dat het conflict niet uitblijven kon. Immers het was er. Alleen staan we wel heel ver van hem af, als hij meent, dat alleen zulk een beschouwing als door Marcus Aurelius op wreede wijze werd toegepast, 'ons menschen van den tegenwoordigen tijd denkbaar en vruchtbaar voorkomt'. Integendeel: de Evangeliebelijder van thans zou, hopen wij, even standvastig als de schare van Lyon gehoorzaamheid weigeren aan een overheid, die verloochening vorderde van den levenden God.

Een vordering, in den loop der geschiedenis altijd dan gesteld, wanneer in een land het staatsbestel zijn levenssappen trok uit een religie of een levensbeschouwing, die vreemd was aan den Christus.

De overwinning was aan den Galileër, niet aan den keizer. Deze was trouwens allerminst geneigd tot triomfantelijke zelfverheffing. Veeleer is het een diep wettelijke ondertoon, die al zijn uitingen begeleidt: 'Nog maar een oogenblik en ge zijt asch of een geraamte en of een naam of niet eens een naam. En de naam is slechts geruisch, een echo. En wat in het leven zoo hoog geberd is, is leeg, rot, klein; en de menschen zijn bonden, die naar elkaar hijken en twist-zieke kinderen, die het eene oogenblik lachen, het andere schreien. Maar trouw en eerbied en recht en waarheid zijn van de aarde weggevloden naar den Olympus...' (V, 33).

En zijn Christelijke onderdanen, die geloofden in den „Opgang uit de hoogte"? Zij hadden en omhelsden het woord van den Meester: 'Verblijdt en verheugt

u; want uw loon is groot in de hemelen. „De oude Christenen" heeft iemand gezegd, „waren een zeer gelukkig volk. Zij hadden het grootste van de mensche-lijke bezittingen: het geloof in een hartstoechtelijke liefde tot een persoonlijk God". Het is waar. Het is nog meer waar, als men de beperking tot de oudheid laat vervallen.

K.

D.

Aan een jongeren tijdgenoot.

No. 6.

Amice,

Den Veluwschen boer al gesproken op je jongsten wandeltocht? Nou, wat zei hij ervan? Je weet, hij is pas bewerkt met een brochure: „De stem van ons bloed"! Schrijver: E. J. Roskam Hzn., precies dezelfde, die al eens van een partij-immers N. S. B.-schietgat, ergens in Amsterdam, uit, op onzen redacteur eenige gifgasbommen heeft neer doen komen. Naar vaker geschiedt, is bij die gelegenheid „slechts onbeteekenende schade" aangericht. De hommen werden „lukraak" geworpen. En zeker was onze redacteur een „niet-militair object."

Maar dat is al lang geleden.

Sedert heeft deze heer Roskam weer van zich laten hooren. Tenminste, zijn naam staat op het product, zooeven genoemd. En o, hoe innig de veluwsche boer erin wordt aangesproken! Ik moest, toen ik het las, ineens denken aan die meditatie (zal 'k maar zeggen) in ons vorig nummer, over Baäl-Berith.

Heeft de veluwsche boer, toen je bij hem een glaasje melk dronk, je nog geen coupure uit het stuk voorgelezen? Misschien had hij geen tijd? En heeft ie 't boekje weggelegd tegen den winter? Maar dan moet jij er aan te pas komen, amice. De Veluwe kan niet wachten. Geen dag en geen nacht. Laat zijn ooren er van tuiten. Dezelfde heer Roskam, die destijds er pral op ging, dat hij lid eener gereformeerde kerk was, — ik denk niet, dat het tegenwoordig nog zoo met hem staat, — heeft eens een veluwschen monoloog opgesteld... hij kent onze taal en onze dialecten, en schrijft ze tot in de perfectie, in zijn gedrukte stukken. 'Was een monoloog, waarin de Veluwnaar beloofde, dat ie van de preeken van dien Schilder niets begreep, — doch de hegeliatische N. S. B.-wijsheid, nee maar, die ging er in als koek. Je kunt dus bij hem terecht.

Nou, laten we eens kijken, wat onze veluwsche boer zoo al van dat roepende bloed van hem zelf begrijpt — volgens den heer E. J. Roskam Hzn. Ik geloof, dat de preeken van Schilder daarbij vergeleken bewaarschool-gestamel zijn. Maar misschien doe jij een andere ervaring op.

Zet je schrap, vriend, denk aan den Veluwnaar, en kijk ernstig. Zet je veluwsche boer, en zijn dochter, die je die groote portie melk heeft toegeschikt, naast je en luister naar docent E. J. Roskam Hzn, die zoo heel eenvoudig preeken kan. Ik stel me het discours dan aldus voor:

„Uit den nevel van het rationeele, individueele denken met zijn valsche intellectualisme en zijn steedsche cultuur, zijn democratie en klassenwaan, zijn kapitalisme en Joodsche geldmarkt, verschijnt een geslacht, dat weer verstaat de roepstem van zijn volk, zooda die, ook nu nog spreekt in bloed en taal en teeken....."

Stil, veluwsche boer, je moet nou niet interrompeeren. Je wou zeggen, dat je dat steedsche wel begrepen had, maar de rest niet? Mond houden, man, we beginnen pas...

„Boven het verstandelijk weten stelt de Germaansche geest het innerlijk begripen" —

O ja, zegt de Veluwnaar, dat zei onze dominé ook, 'n zwäre, meneer, geen luchtje. Ga maar door, nou wordt het toch zeker goed. Smytegelt? Love? Erskine? Hutcheson? Van der Groe?

„Boven de intellectueele kennis het natuurlijke inzicht".....

„Natuurlijk"? natúürlijk? o foei, wat 'n schande! Onze Bondsdominé zegt het precies andersom. Weg met dien Roskam, die moet bij dominé in de leer.

„Boven de macht van het goud de heiligheid van den bodem".....

Hoe durft ie...?

„Boven het laat-Romeinsche individueele heerschtersrecht het Germaansche boerenerfrecht".....

Gaat dat soms over de Erfgooiers? —

„Boven het absolute Koningschap bij de Gratie Gods het leiderschap dat de levenswetten van het volk vorm en zin geeft....."

Nou, meneer, ik ben toch altoos trouw aan onze Koningin geweest. Dat zeiden de N. S. B.-sprekers hier op de Veluwe ook altijd van d'r zelve.

Stil nou goeie vriend, en luister verder:

„De machten, die de wederopstanding van ons volk niet wenschen, remmen ons geestelijk zóó, dat wij zelf den moed missen de zuivere lijnen te trekken..... Het is nu eenmaal zoo, dat deze machten, ook wat onzen roep voor de raszuiver-

heid van ons volk betreft, in de officieele kerkelijke leiders zulke trouwe bondgenooten vinden. Dit spel speelden zij zoo geraffineerd, dat vele eerlijke Christenen in de N.S.B. zich inderdaad meenden te moeten verzetten tegen de volksche gedachte".....

Wat? zoo hoor ik nu den veluwschen boer al weer interrompeeren, — wat? willen ze nou kwaad spreken van onze dominees? Of gaat het soms over onze dokters? Maar hier op 't dorp hebben we d'r eentje, die óók van den Bond is. Ik begrijp niet veel van dat ras en die raszuiverheid. Wat moeten nou ineens die koeien en paarden hier? Stil nou, goeie man, en nog even luisteren:

„Indien wij de raszuiverheid van ons volk verachten, dan verraden wij ons eigen volk en in dat verraad van eigen volk verloochenen wij ook het Christendom."

Wááblief, valt onze boer uit, en hij verschuift nerveus zijn pel, wááblief? 't Volk verloochenen, is dat het christendom verloochenen? Wel heb ik van m'n leven! Twee uit een stad, en drie uit een geslacht, dat heb ik nog pas Zondag hooren verkondigen. De één wordt aangenomen, de ander verlaten! Hoe kan die man dat schrijven, en dan voor ons, die op de Veluwe bij de oude waarheid grootgebracht zijn van ouder op kind. Wég met die fratsen!

Nee, nog éven luisteren:

„De Godzoon van het licht kreeg van Zijn Vader de opdracht, den gebroken band tusschen God en mensch, tusschen hemel en aarde te herstellen om zoo den ban, die de wereld en het leven drukt, te breken en de levensvreugde te schenken aan het volk, dat zich richt tot God als tot een Vader en vriend."

Eersten Kerstdag hoorde ik een Gereformeerd predikant in zijn gebed zeggen: „Wij danken U God, dat Gij zoo tot ons gekomen zijt dat Gij één met ons waart". Deze predikant was dan ook een boerenzoon.

Dat is de Calvinistische interpretatie van het Christendom (tenminste zooda het Calvinisme verstaan wordt door de Veluwsche boeren).

Hiermede bracht het Calvinisme niets nieuws. Hiermede greep het terug op de Heilandgedachte zooda die duizenden jaren geleden, lang voor Christus' geboorte, leefde onder onze Germaansche voorouders."

Het Calvinisme van onze goeie ouwe schrievers ook al bij onze Saksische voorouders, lang vóór Christus' geboorte? Nou, m'n goeie man, jij bent van de kleine kerk, is 't niet?

Als jullie dan zoo'n man als die meneer Roskam met z'n onzin en klinkklare heidendom als lid hebben gehad, dan hoef je hier op de Veluwe nooit meer iets van onze Groote Kerk te zeggen. —

En meteen, zonder verder te redeneeren, stapte onze Veluwsche boer op. Hij wou niet eens meer aanhooren, wat jij over die kerkelijke tucht te vertellen had...

* * *

't Is maar een ontwerp, amice, van wat je overkomen zal zijn op je veluwschen tocht.

Maar zóó iets zal het wel wezen, overal, waar op de Veluwe mijnheer Roskam aanklopt met zijn product.

Toch moet je niet je schouders ophalen over al dien onzin. Onzin is nooit machtig, maar soms wel krachtig. En meneer Roskam, voormalig gereformeerde, naar we maar zullen aannemen, heeft nu eenmaal goedgevonden, zijn naam te verbinden óók aan deze passage:

„De verlossing van ons volk moet dan komen door de jeugd."

De ouden verdwijnen vanzelf, de middelmoet wordt oud en zoo zal de jeugd de plaats innemen der werkers en dan het leven vernieuwen."

Ook schijnt de man al druk te werken met de mythe. Lees maar eens dezen barren onzin:

„In de Germaansche mythologie was de verlossingsgedachte reeds voorondersteld. Het naar eigen aard en roeping doen leven van alle volkeren in de wereld, in harmonie met de Scheppingsgeveenheden, is een eerste eisch, ook voor het Christendom."

De Siegfriedgedachte wordt dikwijls verkeerd geïnterpreteerd. Ook deze dingen moet men veel eenvoudiger zien en ontdoen van de 19e eeuwsche romantiek. In al zijn nuchterheid is de inhoud ervan als volgt:

Siegfried, de goddelijke held, kreeg de opdracht van Zijn Vader om den band tusschen den Eeuwigen en Mydgaard (de aarde) te herstellen.

Hiervoor moest hij strijden met den draak. In deze worsteling ging Siegfried in den dood, maar door dezen dood ontstond op Mydgaard het verlangen naar den Eeuwigen. Dit laatste is dan weer gesymboliseerd in het Nibelungenlied.

U ziet dat de Calvinistische interpretatie van het Christendom hieraan niet vreemd is.

Deze dingen moeten wij niet overschatten, maar wij moeten ze ook niet onderschatten.

De Heilandgedachte zooda die door onze vaders, in dit verband bedoel ik door de Saksers, is opgebouwd, spreekt ook nu nog tot ons en persoonlijk wil ik dan zeggen dat mij dit tot vandaag den dag volkomen bevestigt en ik niet vreesch dit anders te zien."

Zeg, weel je nog, hoe kwaad de nederlandsche N.S.B.-ers waren, toen sommige van hun denk-

¹⁾ Christendom en Historie, Lustrumbundel 1925, Amsterdam, Uitgeversmaatschappij Holland, pag. 62.

²⁾ V, 33.

³⁾ Zie Friedländer, Sittengeschichte Roms, IIIe 220.

⁴⁾ Zie de editie van Haines in The Loeb Classical Library, pag. 383 vlg.

⁵⁾ Leipzig, 1936, Zie vooral pag. 177 vlg.

beelden indertijd heidensch genoemd werden? Maar de heer Roskam beweert nu:

*„Als Christus sterft op Golgotha klinkt over de aarde de triumpfkreet „Het is volbracht“. Dan beeft de aarde, dan wordt de zon verduisterd en de natuur treurt. Als dan na drie dagen de held overwinnend over den dood weder opstaat, dan juicht de schepping.
Dit alles was niet vreemd aan de wereld der Sakkers.*

Terecht zegt de heer E. J. Roskam Hzn:

„In elke periode van onze geschiedenis, wanneer een nieuwe tijd vroeg om nieuwe mannen, dan kwamen zij, doelbewust, naar voren, die denkers en strijders, die bouwers en bejaarders, die het aanschijn van ons volk vernieuwden.

Uit ons altijd gevende boerendom kwamen zij voort.

Als een offer zijn zij verteerd.

Dit is de nood van ons volk: onze bloedreserves raken uitgeput, want het grootste gevaar voor ons volk is niet die enkele procenten Oosters of Westers of zelfs Indisch bloed dat onder ons leeft.

Ons volk is sterk genoeg om dat te verveeren. Veel erger is de degeneratie, zoowel de geestelijke als de lichamelijke verwording in vele boerestroken zelf.

Schrikbarend is het, wat zich daar in het verborgene, afspeelt.

Inderdaad. Deze woorden, ook al zijn ze nog gelardeerd met fantasieën, bevatten toch één stukje waarheid. Het eerste en het laatste zinnetje, die zijn tenminste waar.

De veluwsche boer zal voor deze penetratie in zijn geest niet bezwijken. Hij zal zijn oogen open houden.

Voorloopig zal hij over zijn catechismus wat langer nadenken dan over de „volksche“ nonsens, waar de naam van den heer Roskam op gedrukt staat.

Vale, vale

t.t.

ADOLPHUS VENATOR.

VAN HET HEERLIJK AMBT

Hoe maak ik mijn preek?

VI.

De laatste weken zijn weken van groote spanning en beroering geweest.

Voorzover het leven zelf ons niet dwong om ons bezig te houden met iets anders, werd al ons denken en voelen in beslag genomen door dit ééne groote gebeuren, dat wij oorlog noemen.

Dat is begrijpelijk, maar niet goed.

In de eerste plaats blijkt daaruit, dat wij, als het er op aankomt, ons leven en onze toekomst niet willen toevertrouwen aan den Heere, maar het willen houden in eigen handen, in zondige bezorgdheid.

In de tweede plaats loopen wij daardoor gevaar, dat wij onverschillig komen te staan tegenover dingen, kleine of groote, die God aan onze zorg toevertrouwd, en waartegenover alle onverschilligheid zonde is.

Het is daarom goed, dat wij onszelf dwingen tot het rustig doen, van wat God ons te doen gegeven heeft, met al onze kracht.

Dat geldt ook voor een dominee.

Wij dominees komen er in dagen als wij nu beleven zoo licht toe bij ons preeken te treden te zijn met een woordje uit het hart tot het hart, zooals men dat noemt, en er ons niet om te bekommeren of, wat wij doen, wel werkelijk is klare, krachtige, bediening van het Woord Gods.

Wij hebben dan zoo het gevoel: „och, wat doet het er toe of ik nu al precies dien tekst laat spreken, als het maar een goed woord is, dat ik der gemeente breng.“

Ieder, die zich even ernstig rekenschap van de dingen geeft, gevoelt onmiddellijk hoe verkeerd dat is.

Indien ooit, dan heeft de gemeente in geweldige dagen als deze, geen behoefte aan mijn woord, maar aan Gods Woord.

Men is tegenwoordig druk bezig allerlei papieren, die in de laatste jaren de tafel van ons kerkelijk gezelschapsverkeer hebben bedekt, naar de prullemand te verwijzen.

Ik kan daarmee volkomen accoord gaan, maar dan alléén in zooverre, als deze papieren documenten waren van wantrouwen, gebrek aan broderzin, tekort aan beleving van de gemeenschap der heiligen, begeerte om eigen inzicht te handhaven en dergelijke.

Zelfs wil ik zoo ver gaan, dat ik de beantwoording van de vraag, wie die nuttelooze, ja, schadelijke papieren op de tafel gelegd heeft, aan ieders eigen consciëntie overlaat.

Wij hebben daaraan allen wel schuld; en ik gevoel er geen behoefte aan, daarover een nieuw debat te ontketenen.

Het komt mij voor, dat als wij onder de bewering, die de Heere HEERE zelf in deze dagen ons doet ondergaan, niet klein worden, niet tot inzicht en belijdenis van schuld komen, wij elkander met onze redeneeringen en betoogen daar ook wel niet zullen brengen.

Alléén, nu zij men voorzichtig.

De nood van den tijd mag nooit oorzaak worden, dat men min of meer onverschillig zou komen te staan tegenover vragen, die, in zichzelf, inderdaad van groote betekenis zijn voor het leven van Gods Kerk, voor de komst van Zijn Koninkrijk, voor de eere van Zijn Naam.

Dat heeft de Kerk des Heeren nooit gedaan.

Even dwaas als het zijn zou, dat wij, in dagen als deze, zouden gaan zeggen: „och, och, wat hebben wij ons vroeger toch druk gemaakt over vraagstukken van hygiëne, het komt er immers maar op aan, dat wij het leven behouden?“; even dwaas zou het zijn nu te zeggen: „och, och, wat hebben wij ons toch druk gemaakt met vragen over geloof en kerk en gemeene gratie en dergelijke; het komt er immers maar op aan, dat wij deel hebben aan en leven uit Christus?“ Want, gelijk het behoud van het leven juist met vraagstukken van hygiëne samenhangt, zoo hangt het deel hebben aan — en het leven uit Christus juist saam met ons inzicht in vragen over geloof, kerk, gemeene gratie en dergelijke. Alle nuttelooze, schadelijke rompslomp, waarmee de worsteling over deze dingen gepaard ging, moge over hoord gaan, daar is geen enkele reden, waarom het spreken over deze dingen zou worden stopgezet.

Integendeel, wij mogen hopen, dat nu, terwijl door het ingrijpen Gods, ons geloof tot grooter spankracht is gebracht, ook ons geloofsinzicht scherper is geworden, zoodat wij gemakkelijker dan tevoren tot de juiste beschouwingen zullen.

Zijn juist niet onze belijdenisschriften geboren in dagen, die zeker niet minder ontzaglijk waren als de onze?

Daarom lijkt het mij goed nu ook weer rustig door te gaan met de bespreking van de vraag: „Hoe maak ik mijn preek?“

Juist de bijzondere omstandigheden, waaronder wij leven, maken, dat wij zoo bitter noodig hebben, op deze vraag het rechte antwoord te kunnen geven.

In onze laatste artikelen hadden wij het over de noodzaak van exegese; ernstige, zelfstandige, eerlijke exegese.

Wij kunnen niet preeken over een tekst als wij niet precies weten, wat daarin staat.

Maar daarmee zijn wij niet klaar.

Na de exegese komt de meditatie, de overpeinzing. Waar het, bij die meditatie eerst om te doen is, is dit, dat men het zich klaar bewust zoeke te worden, welke boodschap de Heere in dien tekst tot Zijn volk doet uitgaan.

Formeel gezien kan men zeggen, dat dit is: het zoeken van de hoofdgedachte in den tekst, de hoofdgedachte, die straks het thema zal vormen van de preek.

Zoolang men die hoofdgedachte niet heeft gevonden, kan men nooit goed over een tekst preeken.

Uit wat ik daar zeg, begrijpt men onmiddellijk, dat ik een absolute voorstander ben van de synthetische preekmethode.

Zeker, bij de analytische methode kan men over de onderscheidene onderdeelen van den tekst wel heel veel goede, boeiende, stichtelijke dingen zeggen, maar daarmee heeft men den tekst in zijn geheel niet laten spreken.

Men laat daarbij aan zijn hoorders over, dat zij nu al dat gehoorde weer saamvatten zóó, dat daarin de één e boodschap van den tekst tot hen komt.

Maar dat mag men niet aan zijn hoorders overlaten, dat is de taak van den prediker.

Hijzelf moet eerst den tekst analyseeren, maar daarna moet hij, wat hij bij zijn analyse gevonden heeft, weer ineensmelten tot één gedachte, die uit de onderscheidene, samenstellende, deelen, haar eigenaardige kracht en klank krijgt.

Een analytische preek, hoe uitnemend in haar soort, is niet af, daarbij is één bewerking achterwege gebleven.

Ik weet wel, dat die synthese dikwijls geen gemakkelijk werk is. Dat kan heel wat tijd nemen.

Maar daarvoor mogen wij niet uit den weg gaan. Daar zijn, in hun soort, uitnemende analytische preeken, waaruit heel wat te leeren valt, waaraan heel veel werk en zorg besteed is. Maar, wanneer de makers daarvan zich bovendien de moeite van de synthese ook nog zouden hebben getroost, zou hun werk beter, doordringender, profijtelijker, zijn geworden.

Men versta mij dus goed.

Bij een synthetische preek gaat het er niet om, zoo maar één gedachte uit den tekst te lichten en die te nemen tot onderwerp van zijn preek, terwijl men de onderdeelen van den tekst laat voor wat zij zijn.

Neen, de arbeid aan de analyse van den tekst besteed, moet dezelfde zijn als bij de analytische methode en da'r bij komt dan nog de arbeid van de synthese.

Deze manier is niet gemakkelijker, maar moeilijker dan de analytische wijze van werken; maar daardoor is zij ook beter, naar den regel, dat de

weg van den minsten weerstand meestal niet de beste weg is.

De eerste vrucht van de meditatie moet dus zijn, het vinden van de hoofdgedachte.

Toch zijn wij er daarmee nog niet; dit is, zooals ik zoo even zei, nog maar formeel.

Waar het nu op aan komt is, dat deze tekst-inhoud door ons gezien wordt als een boodschap des Heeren, die ik in Zijn Naam tot de gemeente heb te brengen.

Zoolang dat niet is bereikt, zal ik nooit goed kunnen preeken.

Het is mogelijk, dat ik een massa wetenswaardige dingen, nuttige dingen, in mijn preek heb verzameld, en dat ik toch, als ik naar den kansel ga, niet weet wat ik nu eigenlijk de gemeente heb te zeggen.

Naar mijn overtuiging is hier de oorzaak te zoeken van het feit, dat zoo menig dominee onbevredigd van de preekstoel komt en dat de gemeente zoo vaak teleurgesteld naar huis gaat.

Dit is het wat ik mijn jonge collega's met alle kracht op het hart bindt: „broeders, kom nooit aan den voet van den kansel, zonder dat gij klaar voor uw aandacht hebt staan, welke boodschap gij dien morgen of dien middag uit 's Heeren Naam aan 's Heeren volk te brengen hebt.

Alleen daardoor zal uw prediking waarlijk kunnen krijgen dat profetisch karakter, waardoor zij zich onderscheidt van een „leerrede“, een voordracht, een stichtelijke lezing.

En dat gegrepen zijn door die boodschap moet niet eerst beginnen als gij den preekstoel opgaat, dat moet bij u zijn al den tijd, waarin gij met uw preek bezig zijt.

Daarom moet het vinden van die boodschap onmiddellijk volgen op de exegese.

D. v. D.

Een broeder vroeg mij hoe het mogelijk is, dat de schrijvers van de Evangelien wisten, wat Jezus in Gethsemane heeft doorleden en doorworsteld.

Het antwoord op die vraag moet m.i. aldus luiden: „Jezus moest het lijden van Gethsemane alléén dragen; toch moet de gemeente dit lijden kennen. Daartoe neemt Jezus die drie discipelen met Zich mee den hof in.

Op een afstand hebben zij Jezus kunnen zien en kunnen hooren.

Want wel vallen zij telkens in slaap, maar daarmee is niet uitgesloten, dat zij telkens, of alle drie, of één voor één wakker werden en hun aandacht op den worstelenden Heer richtten.

Het verhaal van 's Heilands lijden in den hof is ons in een paar woorden verteld, maar — hoe lang of ieder van die drie perioden geduurd heeft, weten wij niet. Zeer zeker is er tusschen het heengaan van — en het weer terugkomen tot de discipelen telkens een vrij geruime tijd verlopen, zoodat wakker zijn en weer inslapen zeer wel binnen de grenzen van zulk een tijd vallen kon.

Dit, gevoegd bij wat die broeder zelf opmerkt over het latere onderwijs van den Heiland en de inspirende werking van den Heiligen Geest, verklaren inderdaad voldoende, dat de heilige schrijvers dit deel van 's Heeren lijden later zoo klaar de Kerk des Heeren konden voor oogen stellen.

Ik raad aan die zuster (de vrouw van den broeder, die mij schreef) zeer ernstig aan, dat zij zich door dergelijke twijfelingen niet van streek laat brengen. Zij moet aan zulke gedachten geen aandacht schenken; zij moet zich enkel richten op den rijkdom, dien wij in onzen Borg hebben, naar het Woord, dan vluchten die twijfelgedachten van zelf weg, als de nevelen voor de morgenzon.

D. v. D.

Het recht der bezettende mogendheid.

In ons blad schreven we herhaaldelijk over de rechtspositie van de bevolking in een bezet gebied. We deden dat, o.m. wijl het de positie der kerk, van het gezin, en van de godsdienstige overtuiging rechtstreeks raakt, en dus ons allen en met name ook ons blad direct interesseeren móet. We deden het ook, om, naast het behouden eener zuivere positie tegenover de bezettende macht, precies te weten, wat onze houding moet zijn tegenover een klein groepje Nederlanders, die van de tegenwoordige moeilijke situatie misbruik maken om de zaak van kerk, gezin, en religieuze overtuiging schade toe te brengen ten bate van hun eigen voor ons geloof verwerpelijke theorieën. We gelooven, daartoe van 's Heeren wege geroepen te zijn, en ons tegenover Hem, ons volk, en onze kerken te misgaan, als wij het nalieten.

Wij zijn thans in staat, over dit punt een Duitsch blad te citeeren. De „Frankfurter Zeitung“ (und Handelsblatt) van 4 Juli 1940, Nummer 335—336, „Reichsausgabe (!) der Frankfurter Zeitung“, Seite 3, bevat volgend artikel:

Vor kurzem näherte in den b... ben worde... führung se... derländisc... zen bisher... schen Reg... den Grund... bei die Ri... Grund der... festgelegt... und eben... Beamten i... gaben der... Generalsek... dem Reich... der Verwa... Ferner wü... ernannt; f... sorge die... ar sich i... truppen be...

H

„Nach d... der Bestin... das heisst... sätzen der... geführt w... bis 56) de... Die Recl... rungensch... Ende des... dass die F... tes mit al... wirke. Das... demgegen... bestehen b... Hoheitsrec... behinderte... gewalt für... walt und... Wahrnehm... Schutze de... ser Defini... Kriegsbest... rung für d... der Haage... Ausübung... so häufig l... wirkungen... regel.) De... Die Beset... Gewalt he... Rechte de... dem sie ih... dem für d... Regelung... vertrag od... und Vermit... tio“).

Wahrneh...

Schutz de...

die beiden...

nur unter...

Pflichtsge...

die Besatz...

alle einzeln...

gleichsam...

folgenden...

D a s

Die Lan...

dernis best...

kann alle t...

den der m...

und Aufre...

öffentliche...

barkeit de...

hin in Tats...

organisatio...

gebenefall...

den im be...

weise abe...

Recht spr...

Möglichkei...

tergeführt...

verpflichte...

wie auch...

der Besatz...

Steuern, 2...

liebst nach...

geltenden...

dafür die...

besetzten...

gesetzmäs...

hebung we...

dürfnisse...

zulässig (...

Gebiete be...

nicht gezw...

en leisten...

und dessen...

Ehre und...

und das F...

Ueberzeugt...

tet werden...

den (Artik...

in der We...

bündeten w...

rung Natu...

dürfen jede...

gefordert v...

des Landes...

die Bevölk...

unternehm...

kel 52, Ab...

das bare C...

und die ih...

Waffennies...

Lebensmitt...

zwecke ge...

belegen. N...

derlagen i...

beschlagna...

In diesem...

gegeben w...

werden (A...

Das erob...

Völkerrech...

teindlichen...

Kriegsbes...